

Varga Zoltán Zsolt

APÁK KEZEI

HORGAS BÉLA VERSÉHEZ

2019-02-04 | HORGAS BÉLA VERSÉHEZ, JEGYZET

AGYAGOSZLOP

CSALÁD

Vasárnap éjjel a kétlépéses kórházi szobában.

Kövér szúnyog zümmög sárgás fénytölcséren át.

Sötéten dől be hozzánk a kánikula,

együtt a szent család a csöndben:

apa, anya és kettejük fia.

Anyám horkolva alszik,

apám haldoklik, hörög.

Ébrenlétem kockájába zárt hangzataik harmóniája

vagyok,

vízcsap-csöpögés visszhangozza szívdobogásomat,

történetünk az éjidő kesztyűtlen kezében végbemegy.

NINCSTELENÜL

A nyár elnyűhetetlen hanglemezeről

fecskék bukdosnak;

hallom csivítjüket.

Elég volna csak élni s nem gondolni

külön.

Torkomban alvó langyos kő most a lényegem,

púpos hátával fölnyomakodó,

apám haldoklásában született nincstelenség,

apám nem-létének formáiba dermedt agyag,

ma még idegen nehezék:

hiéna-szavakkal dadogom körül, hallom.

RÖGZÍTÉS

*Arcának idegen grimaszai, orrhegyesedése.
Fulladásos légzése szakadékokból, fájdalomrángások.
Dühkitörések pánikban és a jelbeszéd mozdulatai.
Zihálás. Két gyöngye végül, mintha levest fújna.
Lemeztelenítése a tárgyasult testnek dologszerűen.
Fekete szájluk a hátracsukló óriás-koponyán.
A csupasz törzs félig-üres zsákja két-két végtaggal.
A köréje csavart lepedő fejnél összekötve.
Fehér vaságy rácsa közt hűlő lábfejek.
Vakufényben állok a mosdókagyló feletti tükörben.*

APÁM KEZÉRŐL

*A kezéről sohasem tudtam írni,
elkéstem a kezével, élő szorításának dicsőségével,
a kezeiben verdeső lélekráncolatok térképeivel.
továbsietett, alig láttam igavonó kezét,
az ujjak mesterbuzgalmát egy sötét szög körül,
titkos fogásokat, kivált az összekulcsolást;
halott kezén még barna volt a bőr, mikor
kétoldalt a matracot súrolta és tenyere
minden szerszámok nyelét elhagyta örökre.*

MITOLÓGIA

*Elvékonyodott nyakán pergament-gyűrődések –
Vízről nehéz, mozsaras lábakkal lép a kertben –
Aztán csak néz rám a nagyítólencsék mögül,
a szemek fekete dióját égni látom s a tűzben
egy félmeztelen óriás vadbükkönyt kaszál.*

OSZLOP

*(agyagból gyúr az ember oszlopot bibliai sárból –
reszkető vonalakkal ábrázolatokat írt rá
szavakat arcokat karcolt faragott vacogott
ujjhegyeinek nyomát félelmét rajta hagyta
magából tapasztotta össze hogy legyen látja van
végezheti most már a dolgát nap és szél szabadon
a szobrász-idő szeszélyes tervrajzai szerint)*

(Az *Agyagoszlop* eredetileg cikluscím volt, néhány darabját egybefűzte Horgas Béla az *Új vers régi* kötetben. A lezáró *Oszlop* nincs az 1996-os válogatásban – itt azonban Varga Zoltán Zsolt hivatkozása miatt szükségesnek tartottuk megjelentetni – a szerk.)

Amikor Horgas Béla – a „szó-szabó” – apja haláláról szóló versciklusát megfilmesítem magamban, óhatatlanul is több áttűnéssel dolgozom. A számomra ismeretlen, és ezért csak homályosan megjelenő Horgas Jánoson áttűnik az agóniájában látott költő, meg apám metszően éles képe, majd – mint alulexponált negatív – saját leendő haldoklásom premier plánja.

H. B. *Alagút* című, apja haláláról szóló prózájában írja: „mindig csupa fül voltam, a hangok érkeztek hozzám először, hallgatóztam, hallomásokban mozgolódtam”.

Itt: „Kövér szúnyog zümmög”, „Anyám horkolva alszik”, „apám haldoklik, hörög” – majd a szépségesen tömör önmeghatározás: „Ébrenlétem kockájába zárt hangzataik harmóniája vagyok.” Számomra ebben a képben egyszerre szikrázik fel Pilinszky „kocka-csendje” és József Attila *A Dunánál* pár sora.

Újabb megkapó képpel tér vissza a hangokhoz: „vízcsap csöpögés visszhangozza szívdobogásomat”. Kottázható e sor ritmikája, dallama.

blaszfémikus képpel

A hangok érkeznek először, de utána rögtön a színek és formák következnek, a kövér szúnyog „sárgás fénytölcséren át” zümmög. A *Rögzítés* tárgyias, a fényképezőgép objektívásával

kimerevített, vacogtató képei nagyobb fájdalmat gerjesztenek, mint bármely érzelgős leírás. De mielőtt eljutnánk a halál testies megtapasztalásához, a költő elemeli a történetet az egyedi drámától a spirituális és az egyetemes felé egy sokak számára talán blaszfémikus képpel: „együtt a szent család a csöndben: apa, anya és kettejük fia.”

Szobrászként külön öröm a taktilis érzetek megjelenítésével találkoznom. „Torkomban alvó langyos kő most a lényegem, púpos hátával fölnyomakodó”, „agyagból gyúr az ember oszlopot bibliai sárból”. Ennek átéléséhez nagy előnnyel indulok a legtöbb olvasóhoz képest: több tonna agyagot gyúrtam már életemben...

A hangok és színek megfestése, a tapintási érzet megjelenítése közben ilyen szinesztéziát találunk: „Sötéten dől be hozzánk a kánikula”; és merész metaforákat: „az éjvidő kesztyűtlen kezében”, „a nyár elnyűhetetlen hanglemezeiről”, „a csupasz törzs félig üres zsákja”.

„A kezéről sohasem tudtam írni, elkéstem a kezével” – kezdi bűnbánóan az *Apám kezéről* verset, de az utókornak meg kell bocsátania a késlekedést, mert így kárpótol: „A kezeiben verdeső lélekráncolatok térképeivel” – egy képbe rántva a lélek madarát és a népi hiedelmet, hogy a tenyérvonalakban megmutatkozik a sors.

És az én apám keze? Szerszámok nyele is, mert akárcsak Horgas János, ő is ezermester volt. De azt is látom, ahogy kioldja vele a derékszíja csatját, kihúzza a bújtatókból a szíjat, és felém csap...

kép | Albrecht Dürer: Kéztanulmány